

Izhaja 10. in
25. dan vsa-
cega meseca.

POPOTNIK

Velja za celo
leto 3 gold. za
pol leta 1 gold.
50 kr.

List za šolo in dom.

I. leto.

V Celji, 10. decembra 1880.

23. list.

O knjižnicah za šolsko mladino.

Tone Brezovnik.

(Dalje.)

Pred vsem moramo na to gledati, da privadimo otroke lepega, pravilnega in mislim primerno izraženega čitanja.

Najboljše sredstvo v otrocih veselje do čitanja obuditi pa je, da jim učitelj tu in tam kako pripoved, popis i.t.d. čita. Otrokom in doma starišem, kojim otroci to pripovedujejo, se po tej knjigi, oziroma šol. knjižnici kar „sline cede.“

Slovstvo za našo mladež ima med drugimi lepimi lastnostmi tudi to, da se nekatere knjige res v izgledni slovenščini nahajajo. Kakor dobro je tudi to za odraslega človeka, vendar ostane mlademu čitatelju marsiktera beseda nerazumljiva, kajti doma slišijo otroci navadno le ono „spakedrano“ slovenščino, a v šoli? No, tu govore nekateri učitelji res lepo pravilno slovenščino ter tirjajo ravno tako tudi od svojih učencev, a vsi ti „novi“ izrazi vendar ne morejo v šoli priti na versto, kajti prilika ne nanese tega. Nekateri učitelji pa, in teh je menda od dne do dne manj, poslušujejo se iz neznanega vzroka v šoli tudi le dijalekta, ne pomislivši, da mora vsaka šola biti „govorilna dvorana“ čistega govorjenja in da veljajo Raumer-jeve besede „*das Hauptziel des Sprachunterrichtes besteht in der Eroberung der Büchersprache*“ ne samo za nemške, nego tudi za slovenske šole in otroke. Dijalekt se, kakor so največi pedagogi izrekli, sme le v začetnem razredu rabiti, pa tudi tu le tako dolgo, da učitelj otroke književnega jezika privadi. Te vaje pa se morajo dati na dan vsako uro goditi. Na vsako besedo, na vsak posamezen glas mora učitelj paziti in učencem vsako napako pri izgovarjanju tako dolgo posamič in skupno popravljati, da jo prav izgovore. To je ja ena največih nametnosti in največa naloga prvega razreda otroke govoriti naučiti in koliko učiteljev imamo, ki na to malo ali celo nič ne gledajo! V dobrem poletu mora učitelj prvega razreda svoje učence tako daleč dovesti, da ne le razumejo učiteljev pravilni književni jezik, nego se ga tudi sami pri svojih odgovorih poslužujejo. Da se pa to doseže, treba je prvič jezičnih vaj, drugič jezičnih vaj in tretjič zopet jezičnih vaj. V višjih razredih imajo potem učenci že nekako jezikoslovno čut, tako da si že sami vedo

pomagati in da se jim vsako drugačno govorjenje — „čudno“ zdi. Ako se pa še kje vendar kaka napaka prikaže, zanikernežev nikjer ne primanjkuje, mora jo učitelj z vso silo zatreti. Učenci se morajo tako daleč privedi, da govore tako kot se piše. Kolika korist je to za pravopisje in spisje v viših razredih, vidi vsak. — Kako čudno je slišati učitelja, ki dobivši službo daleč od svojega rojstnega kraja, govori v svojem krajnem dijalektu, ne pomislivši, da govore v kraju, kjer sedaj službuje, precej drugačen dijalekt. Da, otroci ga mnogokrat ne razumejo ter se mu posmehujejo. Edina pomoč je tu le, da se privadimo v našem privatnem in šolskem življenju le pravilnega, književnega jezika; kajti če vsak učitelj svoje učence tega jezika tudi privadi, potem onih zgoraj navedenih žalostno smešnih dogodjajev ne bo in ne bodo več o nas učiteljih veljale besede Slomšekove: „da, če nezarobljeno preveč po domače zavijaš, je surovo in omikanemu človeku gerdo, naj jo po gorjansko zarobiš ali po dolansko na dolgo potegneš; noroglavci te bodo ukarjali, godci pa oponašali, kar se rado zgodi, pa le takim, kateri si za oglajo maternega jezika premalo prizadenejo in namesto v domači besedi napredovati, le zaostajajo.“

Ker so toraj šole, kjer se otroci ne zamogo književnega jezika privaditi, treba je, da jim učitelj v slov. knjigah se nahajajoče manj navadne izraze raztolmači, kajti iz cele misli, lahko uganemo tudi še morebiti nam neznano besedo. Kako pa naj učitelj to raztolmačenje prične? No, posluži naj se onega sredstva, kojega sem navel zgoraj za najboljšega, da vzbudimo v otrocih ljubezen in veselje do čitanja, namreč on jim naj tu in tam kako knjigo od konca do kraja prečita.*) Ko pri čitanju naleti na kak še morda neznan izraz, naj ga raztolmači. Včasih ni le treba posameznih izrazov razjasnjevati, nego tudi cele misli, da si učenci povsod pravo mislijo ter ne dobe krivih nazorov ali predstav.

Nikakor naj mi kdo ne reče: „Jaz nimam časa za tako čitanje, imam drugega opravka dovolj, če hočem učni smoter doseči!“ Vsak teden četert ali pol ure bo vsak časa dobil, da to stori. Sicer pa naj nihče ne misli, da je čas za tako čitanje zgubljen. Nikakor ne! Kajti ima že čitanje dobrih knjig one koristne nasledke, koje sem koj začetkom teh mojih verstic navel, koliko bolj še le hasni to, ako jim učitelj sam čita ter vse nejasno razloži. Tudi jih potem vsaka pripoved, vsak spis, ko ga dobro razumejo, še le prav zanima. Da se tega prav prepričaš, daj knjigo n. pr. Vrtec, Robinzon i.t.d. več učencem, da jo sami doma prečitajo. Ko ti jo nazaj prinesejo, prečitaj jim jo v šoli na glas ter jim potrebno razjasni. A zdaj jim to knjigo zopet na posojilo ponudi. Stavim kaj, da bodo sedaj ravno oni, ki so jo že pred čitali, najbolj prosili za njo, kajti zdaj jo dobro razumejo, zdaj jim je vse jasno in sedaj jo hočejo še enkrat tako sami za se čitati. Kako se jim bistrijo oči, kako zelijo, da bi to pripoved tudi doma mati, oče, bratje sestre i.t.d. slišali ali čitali. Kdor pa ni tako srečen to knjigo kmalo dobiti, ta pripoveduje doma v „zgovornih besedah“ o „tej lepi pripovedi“ in v krat-

*) S tem pa pridemo s postavo navskriž; kajti v šoli se smejo le take knjige brati ki so za to odobrene. Uredn.

kem pride: „Prosim, g. učitelj, za to in to knjigo, doma bi jo silno radi čitali! *To govorim iz obilne skušnje in vabim vse druge učitelje tudi tako napraviti in videli bodo, da čas, kojega s tem čitanjem „potratimo“ ni zgubljen, nego da nam lep sad obrodi. kajti veselje so čitanja za vzbudi v malih in velikih in vez med šolo in domo je obnovljena.“)

Da se pa čitanje n. pr. Vrteca otrokom še bolj primili, združimo s koristnim tudi prijetno, t.j. napeljujmo jih, da bodo reševali šaljive naloge, rebuse, uganke i.t.d. Jmena srečnih rešilcev pošljimo Vrtčevemu uredniku, da jih ponatisne. Kako nedolžno veselje jim s tem napravimo, ko vidijo svoja imena tiskana in ko vedo, da jih sedaj tudi v „beli Ljubljani“ poznajo; oni so postali sedaj nekaj več. Vzbudila se je v njih častiželjnost, ki je v pravi meri za vsacega človeka čez vse koristna in — potrebna.

Pa tudi v literarhistoričnem smislu naj porabimo čitanje raznih spisov. Opozorimo jih namreč lahko, kdo je ta, ki je to ali ono pripoved, popis, pesen, rebus i.t.d. spisal. Tako se otroci zgodaj seznanijo s svojimi dobrotniki, z možmi, ki so si za domovino veliko čast pridobili. In kako si dobro zapomnijo pisatelja, ki jim zna posebno po godu pisati!

Če se knjižnica po teh tu kratko navedenih načelih porablja, postala bo eden izmed glavnih temeljev za izobraževanje naroda.

O notranji uredbi in porabi šol. knjižnic mi ne ostaja veliko govoriti, kajti uredba šol. knjižnic nam je itak v glavnih načelih po postavah (odločba vis. stajar. c. k. dež. šol. sveta od 2. jan. 1873 st. 5795) predpisana, dostavim le, da imam jaz v mojem „zapisniku izposojnih knjig“ razven postavnih rubrik še rubriko „v kakem stanu izposodila — vrnila“. Zapisnika imam dva, enega za šolsko mladina enega po za odrasle ljudi. V knjižnici za odrasle imamo se ve tudi knjige, ki se učencem ne smejo izposojevati.

Knjižnične ure imam trikrat na teden in sicer pondeljek in soboto od $\frac{1}{2}$ 9 do 9 in sredo od $\frac{1}{2}$ 1 do 1. Razven teh določenih ur se kaka knjiga niti nazaj ne vzame, niti se nova ne izposodi; učenci se morajo reda deržati. Ravno tako mora pa tudi knjižničar gledati, da je ob napovedani uri na svojem mestu. Učenec sme kako izposojeno knjigo najdalje tri tedne obderžati. Podaljšanje tega obroka je le po posebnem dovoljenju dopuščeno.

Da se prepričam, je li otrok izposojeno si knjigo res čitalo, mora mi tu in tam, ne vsakokrat, na kratko zaderžaj knjige povedati. Učenci višje skupine prinesejo takov izleček včasih lahko tudi pismeno. Mnogokrat povem pa tudi jaz pred izposojenjem na kratko zaderžaj knjige ter vprašam, kdo jo sedaj hoče imeti. Tako ravnanje je posebno še pri manj razvitih čitateljih umestno.

Skerbimo toraj po tem in drugem načinu, da bodo otroci z veseljem in z razumljenjem čitali; kajti smo jih enkrat tako daleč doveli, da radi čitajo prijetno, segati bodo začeli kmalo tudi po koristnem in tako bodo šol. knjižnice dosegle svoj zvišeni namen, formalno in materijalno odgojo svojih mladih in starih čitateljev.

*) Želeti bi bilo, da bi se ta reč tudi so druge strani pojasnila.

H koncu naj dodam še imenik knjig, ki so po mojih mislih za šol. knjižnico pripravne. Posebnega priporočila vrednim dodal bom eno, a onim, ki so posebno mladim (6-10 let starim) čitateljem namenjene, pa dve zvedici. Knjige „Zlata vas“ bi za nobeno šol. knjižnico ne priporočal, kajti v njej se učitelj v prav „čudni luči“ slika. — Knjige dobodo se lahko pri I. Giontini-ju v Ljubljani, preskerbi jih pa tudi brez povišanja cene Teofil Drexel v Celji.

Konec prih.

Tretje Berilo za ljudske šole.

(Konec.)

Peti del opisuje človeka in človeško društvo. Delce je po vsem le ljudski šoli namenjeno; sestavitelj se kaže tudi tu izvedenca na polji pedagogike. Omeni naj poprej v mični besedi prednosti, ki jih ima človek pred živalimi, podeli nam na to kratke, dobro prevdarjene anatomske čertice ozirajoč se pri tem na opravila raznih organov človeškega trupla, potem pa navede kitico naj važnejših pravil, kako nam je zdravje ohraniti. Originalno, a jako lepo in razumljivo tolomači se v 183. ber. (Vest.) Polno tehtnih in resnih izrekov priobčuje nam 184. ber. (Delo) prehajaje potem na razne stanove in njihova razna opravila in dolžnosti. Prav primerno napoti 185. ber. (Človeški udje se uprô.) Kratek pa verlo sestavljen posnetek iz ustave avstrijsko — ogerske monarhije.

Šesti in zadnji del obsega zgodovino. Bolj ko je predmet, o kojem nam je podučevati, sestavljen (složen) bolj ko je stvar, ki jo ima deca opazovati, odstranjena, tembolj je dotični nauk težaven, dasiravno ne za učitelja, gotovo pa za otroški razum. V tej zadevi je za ljudsko šolo pač zgodovina naj hujši predmet, posebno pa takrat, ako se v ljudski šoli neprimerno priučeva. Globokejšega zapopadka zgodovine pri mladeži pričakovati ne smemo, kajti manjka ji vsestranske zrelosti, skusila si je še p emalo na svetu, kakor da bi mnogoverstne zgodovinske razmere popolnoma in do gotovega spoznati, zapopasti zamogla; posamezne odlične slike iz zgodovine vendar le lahko ogleduje, premišluje in si jih zapomni, — zmožna je pristojne po vsebini jedernate povesti iz zgodovine zaslišati in duševno prebaviti: take slike iz življenja, take povesti o omikovanji človeštva, to so pervine našega nauka o zgodovini. Nauk v tem predmetu mora se le ne na to vezati, kar je priprostega in pa naj bližnjega, na zgodovino ožje in pa občne domovine, tu in tam tudi na žive, podučljive slike iz občne zgodovine, na proste životopise, rekel bi na stvari, po kojih mladež kolikor mogoče pričujočnost spoznavati zamore. A primerno gradivo za to nabiranje, ter ga za mlade glavice obdelati in urediti, — to je zelo težavno delo. Prebiraje novo čitanke me je radost obšla, najti v zgodovinskem delu to, kar mi je kot ljudskemu učitelju iskati bilo: in kaj bi ne, spoznal sem iz marljivega dela sestavitelja zgodovinskega dela v II. Berilu, saj se vzajema zgodovinska snov te čitanke po vsem z ono v III. Berilu. To vam niso tako zvani odlomki iz obširnejše zgodovine brez

nog in glave, to so žive, v sebi doveršene slike, vsaka za se polna lepih prostorcev, na kojih tudi mlada glavica premišljeva je počivati zamore, okrepčavši si pri tem um in serce. Slike so posnete iz občne, domovinske in narodne zgodovine, zraven teh pa se nahajajo kratke pa prav berhtne povestice o omikovranju človeškega rodu. Prelepo vbrana je kitica iz narodne zgodovine: „Celjski grofje,“ „Junakov grob,“ in „Tabori v turških časih.“ Ne bom dalje hvalo pel, -- dobra reč se sama hvali, — a reči moram, da, ako so učitelji — kar pogosto slišim — že sē zgodovinskim delom v II. Berilu zadovoljni, svesti si smejo biti, da jih čaka tudi v III. Berilu dotično gradivo, koje bodo prav lahko tedaj gotovo tudi z veseljem obravnavali, kajti vstreza povsem tirjatvam, ki je stavi n a r o d n a š o l a do njega.

O tiskovnih in drugih malih pogrēških molčim, ker vem, da se bodo popravili, ter jih v drugi izdaji ne bo več. Naj izrečem tudi še željo, da bi se drugi izdaji dala lepša zunajna oblika in boljši papir, kar se pri tej ceni, ktero knjiga ima, lahko zgodi.

Veliko, veliko bi imel še povedati o novi čitanki, ki se mi je tako priljubila, da se komaj od nje ločim, a za danes naj bo; našel bom še dovolj priložnosti o njej govoriti. Le eno naj bo rečeno; nove čitanke napotile bodo novo dobo v slovenskih šolah, kajti po njih nam bo še le mogoče temu ustreči, kar postava, kar zdrava pedagogika od nas tirja. Ne bo ga več učitelja, ki bi po pravici reči zamogel, da mu ni mogoče pravilno in redno podučevati zbog p o m a n j k l j i v i h knjig. Učitelje pa čaka preimenitno a zahvaljivo delo. Naloga jim bo, se z dragimi zakladi, koji se v čitankah nahajajo, do čistega seznaniti in ž njimi p r a v o b r a č a t i v prid izročene jim mladeži. Spolnijo to nalogo, potem ni dvomiti, da se nove čitanke deci hitro, hitro priljubile bodo kot zlati studenec, iz kojega ji je zajemati naj lepše darove. Možje pa, ki ste se dolgo, dolgo, znabiti britko trudili na beli dan spraviti davno zaželjene, novi šoli primerne knjige, vam ne morem druga reči kakor: Vaše delo je vašega truda popolnoma vredno. — Hvaležni vam bodo v prvi versti učitelji, katerim ste težavni trud pri podučevanju in vzgoji toliko olajšali: hvaležna vam bo pa tudi učeča se mladež, kajti postavili ste ji primeniten temelj njeni omiki, katera mora na taki podlagi neprestano napredovati v izobraženje celega naroda.

Nadjam se, da doveršite vaše delo s IV. Berilom ravno tako verlo, kakor ste ga počeli. Že mi je prišla vest, da se je izvedenec v kmetijstvu, g. prof. Povše, o dotičnem delu IV. Berila pohvalno izrazil. To je lepo, Bog daj srečo!
Veritas.

Učne slike iz zgodovine.

(Spisuje Tone Brezovnik.)

Komaj so se Slovenci Avarov osvobodili, prišel je od zahoda že drugi narod, ki si jih je podvergel ter. v zopetno sužnost spravil. Bili so to nemški Franki, ki so pod svojim mogočnim kraljem Karlom Velikim pred

kacimi 1000 leti (l. 791*) v naše kraje prihruli ter si celo štajarsko deželo in tako tudi nas Slovence podvergli.

Karol je bil prav mogočen in skerben kralj, ki je za naše kraje mnogo dobrega storil in sicer s tem, da je skerbel, da se je po mnogoletnih vojskah in nezgodah pomandrano polje zopet veselo obdelavalo, se živina redila, se vinogradi gradili, ceste popravile, dal je mnogo cerkev postaviti, poslal duhovnov k nam i.t.d. Da bi se kmetje in posestniki privadili razumnejšega polje-in vinorejstva, živino — in sadjereje je Karol imel po deželah mnogo pristav, kjer se je vse to izgledno opravljalo in kamor so smeli ljudje gledat in za svet vprašat iti.

Slabo pa nam je s tem vstregel, ker nam je toliko Nemcev v deželo poslal, ki so se vedno bolj razširjevali ter nam Slovencem res celo zgornjo Štajarsko vzeli. Samo imena krajev, mest in rek nas spominjajo še dandanes na nekdanje bivanje Slovencev po zgornjem delu naše dežele. Le na spodnjem Štajarskem smo Slovenci domačini.

Ko si je Karol Štajarsko podvergel ter tu vse uredil, šel je, hoteč svojo državo napadov divjih Obrov obvarovati, dalje proti vzhodu nad nje, da bi jih ugonobil. In res posrečilo se mu je to tako popolnoma, da so kmalo za tem Avari za vsem iz sveta zginili.

IX. Madjari. (Ogri)

Pa kaj je pomagalo, da je Karol Veliki toliko za naše kraje storil! Kaj je pomagalo, da je divje Avare uničil! Kajti kmalo po njegovi smerti (l. 894) so prišli na mesto, kjer so pred Obri bili, nič manj divji in kervoločni Madjari ali Ogri.

Ogri so prišli iz Azije ter pridervili tudi v naše kraje ter vse opustošili, cerkve in hiše požigali, polja in vinograde pomandrani, ceste razderli in mnogo tisoč ljudi ali seboj v sužnost odpeljali ali pa po nečloveško pomorili. Kako grozoviti so bili, spoznamo iz tega, da so možkim serca iz života rezali ter to toplo snedli. Človeško kerv so si napivali; kupi merličev so jim bili mize in klopi.

Mnogo let so divjali po naši in sosednjih deželah, ko se nazadnje vendar nemškemu cesarju Otonu I. posreči jih (na liškem polju l. 955) tako popolnomo preteptati, da se niso upali več ropat hoditi, nego so ostali doma na Ogerskem, kjer še sedaj prebivajo.

Ko so bili Madjari srečno premagani, začelo se je spet daleč okrog ve-seleje razširjevati kerščanstvo in omika. Zopet so ljudje lahko veselo in varno živeli ter se s svojimi opravki pečali, kajti premagani so bili divji sosedi in „na tleh ležal je kruti narod.“

X. Naš okraj postane štajarski, avstrijski, češki.

Ko se je Karol Veliki naših krajev polastil, je bila cela sedanja štajarska dežela na dva večja dela razdeljena. Ime „Štajarsko“ ni še bilo v onem času

*) Ni treba, da bi se v oklepju stoječa letna števila morala otrokom povedati, Pis.

znano; sedanje zgornje Štajarsko se je zvalo „gorenja (koroška) marka“ in sedanji spodnji Štajar pa „srednja marka.“ „Marka“ pomeni mejno deželo in taka mejna dežela nemškega cesarstva je bila naša dežela.

No, v nam (proti severu) sosednji deželi gorenji Avstriji je sedaj prijazen kraj, mesto Štajar, kjer se najboljše kose, serpi in puške kujejo. Pred davnim, davnim časom, ko se je ves tisti okraj med rekama Travno in Aničo „Trangov“ zval, sezidal je bogat, mogočen grof Otokar (iz Bavarskega) grad Štajar, okoli kterega je pozneje nastal terg, mesto in sicer sedanje mesto Štajar.

Rodbina tega grofa se je zvala „travngavska“, kjer so njena glavna posestva v Travngavu bila. Po njih gradu pa so se tudi „štajarski grofi“ imenovali. Ti Travngavci ali Štajarci hrepeneli so po visoki časti in slavi in res jim je bila sreča mila. V sto letih se jim je posrečilo prisvojiti si najpred „zgornjo“ in pozneje (l. 1140) tudi „spodnjo marko“, toraj vso našo sedanjo štajarsko deželo. Kmalu so začeli to prejšnjo zgornjo in spodnjo marko imenovati le „marko štajarskih grofov“ ali „štajarsko marko“ ali „štajarsko deželo.“ Tako je prišel tudi naš okraj pod štajarske grofe ali v štajarsko deželo, kjer je še dandanes.

Pa ta „Štajarka marka“ ni bila po vsem samosvoja ali prosta, nego je bila del nemškega cesarstva, kterega je ustanovil Karol Veliki. Mejni grofi so imeli vso pravico in deželo z dohodki vred le od nemškega cesarja v dar. Take podaritve so takrat „fevd“ imenovali. Za to milost so morali mejni grofi cesarju zvestobo in pokorščino priseči, njim izročeno deželo braniti in oskerbovati. Večidel je ta urad čast in posestvo po očetovi smerti sin podedoval.

Ker so pa štajarski grofi in ž njimi vred vsi štajarski prebivalci bili cesarju vedno zvesto vdani ter mu vsaki zadregi radi po mogočnosti pomagali, je cesar Friderik Barbarosa l. 1180 travngavskega grofa Otokarja VIII. in ž njim vred štajarko deželo povzdignil v čast vojvoda. Od tistega časa imenuje se naša dežela „vojvodina Štajarska.“

Dosegli so toraj Travngavci največjo čast in veljavo. Pa približal se je tudi konec njihovega rodu; kajti vsa posvetna čast je minljiva. Pervi Travngavec kot vojvoda štajarski je bil tudi zadnji. Vojvoda Otokar VIII. vernil se je bil iz božje poti iz svete dežele. Pa njegovo zdravje je bilo poterto; iz vroče jutrove dežele je prinesel seboj hudo bolezen, vsled ktere je še mladi mož vedno hiral in kakor bomo slišali, tudi kmalo umerl. Bolehavni vojvoda je bil brez otrok, žalilo ga je toraj, da ž njim vred njegov rod pomerje in da pride njegova dežela v tuje roke. Še za svojega življenja (l. 1186) je svojemu stričniku avstrijskemu vojvoda Leopoldu V. iz imenitnega rodu Babenbergovcev izročil dedno pravico na Štajarsko deželo. Vendar mu je moral ta vse pravice in svobodo plemenitnikov štajarske dežele s pismom za vse prihodnje čase pripoznati in poterditi.

Ko je Otokar VIII. l. 1196 vmrl, prišla je Štajarska toraj v last avstrijskih vojvodov iz hiše Babenbergovcev. Tako je prišla štajarska dežela k

A v s t r i j i . T i B a b e n b e r g o v c i s o p o t e m g o s p o d o v a l i n a d Š t a j a r s k o d o l . 1246, ko so tudi oni izmerli. Tedaj pa je postala štajarska dežela brez pravega vladarja. Hudi časi so bili tedaj za nas Štajarce. Brez gospodarja, brez sodnika smel je vsak storiti, kar je hotel in strašno so posebno ubogi ljudje terpeli. Jok in stok razlegal se je po naših krajih. In zopet so pridervili, da je bila nesreča še večja, divji Ogri v našo deželo ter ropali in morili kot uekdaj in nikogar ni bilo, ki bi se jim bil v bran postavil, ki bi jih bil nazaj pognal.*) V tej zadregi pokličejo Štajarci mogočnega češkega kralja O t o k a r j a na pomoč, priznavši ga za svojega vojvoda (l. 1259.) Otokar pride, premaga Madjare (pri Kroissenbrunn) in druge rogovileže in roparje ter napravi sploh mir in red v hudo skušani deželi. Tako je postala Štajarska del č e s k e g a k r a l j e s t v a .

Slovníška obravnava v ljudski šoli.

Spisuje V. J a r c .

Dalje.

88. Naslednjim glagolom poiščite primernih osebkov, in napravite tako stavke!

— vlečete. — molijo. — odgovarja. — žvižga. — kokodaka. — plevejo. — okopavajo. — poslušam. — se bojuje. — se kujajo. — prosita. — pojeta. — se učite. — grabimo. — lové. — sedé. — rastó. — vozita. — lajata. — žaga. — pilita. — se sučejo. — ropota.

V vsakem stavku pa je tudi ena beseda, ki od osebkov nekaj dopoveduje, in ta se imenuje dopovedek. — V prejšnjih stavekih je dopovedek vselej kak glagol.

Ktera beseda v stavku se imenuje dopovedek? Gospod piše. — beseda „gospod“ je, kakor že veste, osebek; beseda „piše“ pa dopoveduje, kaj gospod dela, toraj od osebkov nekaj dopoveduje; beseda „piše“ je v tem stavku dopovedek.

89. V sledečih stavekih povejte, ktera beseda je osebek in ktera je dopovedek!

Voda teče. Pero piše. Konja vozita. Hlapca kidata. Dekli trosite. Učenki računite. Možje sklepajo. Vertnar presaja. Miši škerbajo. Zajec gloda. Voz derdra. Drevo zeleni. Tiš poje. Buča rumeni. Vrane krokajo. Čebele rojijo. Klobuka visita.

Koliko delov ima vsak stavek?

*) Garstenski menih (der Mönch von Garsten) piše k letu 1249: „Das Land ist in Verwirrung. die Armen wehklagen, die Kirchen werden geplündert, Orte werden in Brand gelegt und es ist kein Winkel, der nicht seufzt unter der Bedrängnis, die über die ganze Welt gekommen ist.“ Ulrik Lichtensteinski pravi, „dass die rechte Freude in Steiermark krank wurde, dass die Reichen einander Leid thuen, dass die Jungen ihr Gut verschwenden, und dass sie durch Raub den Verlust zu decken suchen.“

Vsak stavek mora imeti najmenj dva dela, osebek in dopovedek.

Stavek, kateri ima samo osebek in dopovedek, je gol vseh družih določil, se imenuje gol stavek.

90. Poiščite sledečim osebkom primernih dopovedkov (glagolov), napravite stavke!

Opomba: za vsakim stavkom stavite piko; za piko pa se piše vselej z veliko začetno črko.

Riba, kamen, nož, prepelica, srake, lipa, koze, topoli, vojak, ovci, prijatelj, rokodelci, gospodinje, seršen, červi, sosedge, meščani, gospodarja, očesi, semeni, polž.

91. Sledečim dopovedkom poiščite primernih osebkov!

— zdihuje. — pripovedujeta. — klečite. — molimo. — bredejo. — predejo. — tulita. — tekó. — gospodarijo. — šivate. — služite. — sodita. — sadi. — ogreva. — toži. — tolažijo. — valijo. — koljeta. — golči. — renči. — sopeta. — trohni. — boli. — kipi. — moré. — noré. — rujoveta. — brenčé. — žarf. — šumé. — smerdi. — dišé. — pečeta. — strižeta. — kali. — lije. — stoje. — pojete. — veje. — vpije.

92. Zapišite 30 golih stavkov, katerim pa sami poiščite osebké in dopovedke (glagole)!

93. Zapišite 30 golih stavkov v dvojini!

94. Zapišite 30 golih stavkov v množini!

Dalje pride.

Čertice o preji in njeni obertniji.

(Priobčila D. M.)

Prejo imenujemo ono nit, koje iz prediva pri sukanji i predenji naređimo. Sukanec ali cviren ni nič družega, nego v dve ali tri gube vzeta in sesukana preja. Prediva je več vrst, kakor: konopljeno, laneno, volneno bombažno i svilno; dá se tudi preja presti iz dlak nekjih živali, n. pr. kamele, krave, koze, vikune, alpake i. t. d.

Konopljeno predivo loči se najlaglje od lanenega prediva, da se med prsti veliko trje otipa, nego laneno. To pride od tega, ker se laneno predivo na mikalniku na zeló tanjše vlakno razcepiti da, nego konopljeno predivo, koje ima tudi lastnost, da vlago iz zraka hlepno vpija. Pet in dvajset kilogramov subega konopnega prediva more toliko zračne mokrote vserkati da potem celo 35 klgr. tehta.

Lepa i čvrsta preja mora biti povsod enaka, ne sme biti tu čvrsteje, tam zopet rahleje sukana, ampak povsod jednolika. Ona mora biti zlasti za platnene tkanine gladka ter lepo okrogla.

Preja se prede navadno na dva načina, na kolovrat in na vretence. Pri predenji na vretence vtakne si predica preslico z gori obešeno kodeljo za pas, z levico in z ustmi vleče vlakno iz kodelje, z desnico zaganja vretence ter s

tem zasuče vlakno v prejo, koju potem na vretence navije. Furlanke predejo na ta način stojé in gredé, zraven tega nesó še polni jerbas na glavi.

Na vretence se da prav lepo presti, ako je vlakno lepo in gladko. V vzhodni Indiji predejo ženske na vretence tako tanko prejo, da se platno, ki je iz te preje tkano, ako na kaki livadi leži, niti ne vidi. Potniki, ki so potovali po vzhodni Indiji pred kakimi 3—400 leti, poročali so, da se tam tako tanke tkanine izdelujejo, da bi človek rekel, kaj tacega so le sviloprejkne spredle in pajki stkali, ne pa človeška roka. Nekatere teh tkanin so bile tako tanke, da človek, ki jih je med prste vzel, še čutil ni, ali ima kaj med prsti ali ne. Nekatere so bile celó tako tanke, da jih je človeško oko komaj zapa-zilo. Zaradi tega ni čuda, ako se je reklo, da sta v teh tkaninah veter i zrak skupaj stkana.

Dandanes se tudi enako predejo i tkejo zlahtne bombažne tkanine. Ljudje v Indiji so nežnejše rasti, bolj spretni in gibčni nego pri nas; oni so vže od mladih nog vajeni pamuk tkati i presti. Bombažna obrtnija je v vzhodni Indiji vže od l. 440 po Kristu vdomačena, zaradi tega znajo tanke tkanine brez strojev (mašin) izdelovati. Cel ženski robec, naglaven ali vraten je tako tanek, da se more v orehovi luščini shraniti. Pri nas se sploh na kolovrat prede.

Kolovrat še ni davna star, ker je bil še le l. 1530 na Nemškem iznajden. Ako se nit pri predenji dalje časa nategnjena drži, in počasi na vreteno spušča, sésuka se preja čvrsteje; ako se pa nit naglo na vreteno spušča, tedaj je preja rahleje sukana. Pri predenji se najprej vlakno z rokama iz kodelje potegne, ter se ga toliko skupaj vzame, kolikor ga je za nit ravno potreba. Predica si pri tem prste slini, ker se po tem vlakno laglje iz kodelje vleče. Kolovrat vlakno v ono nit skupaj zasuče, ker nit se da na kolovratu čvrsteje zasukati, nego na vretencu, na kojem se pa more tanjša preja spresti, kakor na kolovratu.

Tretji način je, predenje na mašinah, koje se navadno gonijo z vodo ali pa s paro.

V prejšnjih časih, ko v Evropi še ni bilo mašin za predenje in tkanje bombaža, se je veliko bombažnih tkanin iz Indije v Evropo privaževalo, danes pa imamo v Evropi veliko bombažnih predilnic, zato gre mnogo tkanin iz Evrope v Indijo. Na Angležkem je bombažna obrtnija komaj kakih 200 let stara. Takrat so kolovrat, koji je bil za navadno predivo iznajden, prestrojili in iz ovega bombažnega kolovrata iznašli so predilno mašino, „Jenny“ imeno-vano. Izumil jo je nekov siromašen tkalec „Hergriv“ po imenu l. 1767, ki je ob enem osem niti prela. Imenoval je to mašino po svoji edini hčerki (Ivanka) „Jenny“. Odsihmal se je začela bombažna obrtnija naglo širiti. Število prejnih vretencev se je množilo poredoma od 8 do 100. Tudi mašina se je vedno več poboljševala, tako da danes ena mašina na 1100 vretencih prejo prede. Gledé tankosti se bombažna preja razdeluje v 350 številkah tako, da je preja število 4 najdebelejša in štev. 350 najtanjša.

Iz bombažne preje se dela sukanec, koji se rabi za šivanje, pletenje ali vezenje. Sukanec za šiviljo mora biti čvrsteje sukan, nego oni za pletilje, narahleje sukan je pa oni za vezilje.

Pletilje pletó navadno z eno nitjo, plete se pa tudi z dvema. Nogavice, rokavice, jopice, čepice in drugi pleteni rokotvori, so samo iz ene niti pleteni. Popred in še dandanes je pletenje nogavic enoročno delo, s kojim si ženske komaj kozarec mrzle vode zaslužijo. Iznašli so naposled pletilno mašino, koja naredi vsako minuto po 12.000 pentelj ali zanj, najhitrejša pletilja pa k večjemu po 20—25. Na Slovenskem je posebno Tržič (Neumarkt) na glasu, kjer se nogavice na pletilnih mašinah izdelujejo. Nogavice se pletó iz bombaža, volne in svile. Na Angležkem se največ bombažnih nogavic na mašinah splete, na Francoskem i Laškem največ svilnatih, na Nemškem pa največ volnenih. Pletenin z roko pletenih pa pride največ iz rok marljivih Jütlandinj v kupčijo.

Ker je zelo rahlo sèasukani sukanec za vezenje potreben, naj omenim še nekoliko o vézenji (štikanji).

Vezila se izdelujejo navadno iz volne ter svile. Vezenje na štramin (lindek), kakor se redko tkanemu luknjičastemu platnu pravi, ni težavno. Vsaka le količkaj spretna vezilja more na lindeku iz obrazcev vsakoršne cvetice i. dr. uvezti. Težavneje je na batistu, tilju, muselinu, kažmiru, na svili cvetice, imena in enako stvari vdolovati. Vezila za belo žensko opravo so dandanes zelo v rabi. Dasiravno so tudi že mašine za vezenje iznajdene, se vendar še sploh vse z roko veze, kajti one še ne delajo tako tanko, kakor mora roka vezti. Akoravno ima vezilja z vezenjem veliko truda, je pri tem delu le silno slab zaslužek.

Gledé tankosti se lanena preja razdeli na številke od 20 do 160. Na mašini se more lanena preja gledé tankosti celo do številke 200 spresti, roka je more pa le do številke 150 in tudi čez presti. Na severnem Francoskem se prede najtanjša lanena preja, iz koje se delajo samo robci in batist.

Zobce ali ciplje (špice) delajo se na štiri načine. Šivajo je z iglo, pletó, tkejo in klinčajo. Najtanjši zobci so navadno z iglo šivani, in največ se jih izdeluje s pletenjem ali pa s klinčanjem, Zobci iz Brabant-a v Belgiji zlasti Bruselja so zaradi svoje lepote in tanjšine po celem svetu na glasu. V Belgiji živi od izdelovanja zobcev okoli 130.000 delalk. Kar na leto izdelajo, je vredno blizo deset milijonov forintov. Na Nemškem izdelujejo zobce po goratih pokrajinah ob meji Saksonske in Češke. Nekdaj je bilo tu rudarstvo. Na enkrat so se rudninske žile pogubile in večina ljudstva je ostala brez zaslužka. V tej borbi poprijeli so se rudninski delalci izdelovanja zobcev tako, da danes v teh goratih pokrajinah živi več nego 40.000 ljudi o tej obrtniji.

Na Slovenskem izdelujejo se zobci v Idriji. Možje delajo v rudnikih, žene in otroci pa doma zobce klinčajo ali čipkajo. Vsaka družina ima tako dvojni zaslužek. V celi Evropi se blizo en milijon ljudi peča ter živi z izdelovanjem zobcev. Izdelano zobčavo blago v Evropi se ceni na leto na 115 milijonov forintov. Naredi se tudi iz zobčastega blaga cela ženska oprava, koja je najbolj gizdava in dragocena.

Zobci so navadno iz lanenega sukanca; so pa tudi iz volne, svile, zlatih in srebrnih niti. V Belgiji, kjer se najlepši zobci izdelujejo, se laneno predivo

ki je za zobce namenjeno, posebej gojí, omika ter sprede in sicer le v hladnih, vlažnih prostorih, da preja bolj gibčna ter voljna ostane. Na mašinah se dajo sicer tudi, a le bolj prosti zobci izdelovati. Kar je drobnejih zobcev, je danes vse le ročno delo.

Slovstvo.

Peter rokodelčič. Ne le, da razni zasebniki, zastopi in društva žertvujejo mnogo denarja, da bi se po postavi določene knjižnice za šolsko mladino pomnožile, nego tudi slovenski pisatelji in založniki žertvujejo čas in trud, da bi slov. mladini pripravili in priredili mnogo zabavne in podučljive hrane. Med takimi požertvovalnimi možmi odlikujeta se v sedanjem času posebno dva, g. Iv. Tomšič, vadniški učitelj v Ljubljani in g. Iv. Krajec, tiskar v Novem-mestu; prvi zavoljo svojega nenavadno marljivega pa tihega delovanja na polju slovstva za našo mladino, drugi zavoljo marljivega zalaganja slov. knjig. Vsak od nju si je dal posebno nalogo, kako bi se naši mladini potrebno berivo preskerbelo. G. Krajec je začel izdavat, kakor je čitateljem tega lista že itak znano, spise slavnega Kristof Šmid-a. Izrekli smo že v 16. st. tega lista gorko željo, naj bi vsi slov. učitelji, odgojitelji in rodoljubi g. K. pri tem lepem početju prav zelo podpirali, da bi razni snopički lahko hitro in redno izhajali. — G. Tomšič pa je zraven svojega „Vertec-a“ ustanovil tudi še „Knjižnico slovenski mladini“. Lepa in koristna misel, pa kaj, ko tudi on, kakor smo iz zanesljivega vira poizvedeli, med slov. občinstvom ne najde one podpore, kakor bi se je vsak po pravici nadejati smel! Sredi lanskega leta smo dobili prvo knjigo te „knjižnice“, znane „Dragoljubce“, a sedaj razveselila nas je druga knjiga in sicer: „Peter rokodelčič. Poučna povest o drasli slovenski mladini. Prosto na slovenski jezik preložil Iv. Tomšič, učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani. Založil in izdal pisatelj. 1880. Cena 45 kr.“

Kakor nam že naslov pove, namenjena je knjiga posebno odrasli mladini. In priznati moramo, da je g. Tomšič izbral ravno oni čas iz življenja naše bolj odrasle mladine, v kojem se po slabi tovaršiji in premalem nadzorovanju svojih prednikov največ naše še pred kolikor toliko nepopačene mladine popači ter z raznimi krivimi in pogubljivimi nazeri okuži. So pa to ona leta, ko se mladenič, doveršivši ljudsko šolo, poda v uk h kakemu rokodelcu in se je rokodelstva kolikor toliko priučil, pa v daljni svet, med tuje ljudi, da „vidi svet, da se v svoji oberti še bolj izuri“. Tak mladenič je naš Peter Orošnik, sin poštenega klobučarja v Jelenjem. Ko se je doma očetove oberti naučil ter po céhovnih postavah rokodelčič postal, podal se je še popolnoma nepopačen, pobožen, nraven in pošten med svet. Na svojem potovanji pride nekemu nravno popolnoma propalemu rokodelčiču, Jakob Ruvač-u, v pest. Po sladkih in prilizljivih besedah ve si ta Petra za vsem na svojo stran pridobiti. Peter zapusti dobro službo pri neki pošteni vdovi ter roma z Ruvačem „po svetu. Med potom uganja Ruvač z nova razne hudobije. V zadnjem tre-

nutku, ko je že sodnija Ruvaču za petami bila, spozna Peter globoko brezno, do katerega ga je ta hudobni tovariš privel, skesa se ter se verne domu, kjer so mu oče v tem času od žalosti zavoljo Petrovega slabega življenja umerli. Doma postane Peter zopet najboljši in najpoštenjši človek ter je svojo mater vedno ljubil in spoštoval, in takó zdaj to popravil, kar je v mladosti, zapeljan po slabih tovariših, bil zanemaril. Pozneje je prevzel hišo in gospodarstvo, oženil se ter je vsak dan opominjal svoje otroke, naj se varujejo lehkomišljenosti in lenobe, ki je začetek vsem drugim pregreham.

To je toraj kratek zadržaj te nove knjige, kojo vsem prijateljem mladine in našega slovstva najtopleje priporočujemo.

G. Tomšič-a pa prosimo, naj v svojem trudapolnem delovanju ne onemaga, nego nas v kratkem s III. knjigo „knjižnice slov. mladini“ razveseli.

T. B. Hanžičev.

„Ljubljanski Zvon“ se bođe imenoval nov leposloven in znanstven list, kojega nameravajo od novega leta 1881 počenši prvi dan vsakega meseca v obsegu 4 tiskanih pol velike osmerke izdajati gg. Jurčič, Kersnik, Levec in dr. Tavčar. List bo veljal za celo leto 4 gold. za pol leta 2 gold. za četert leta 1 gold. Dijaki ga dobivajo za 3 gold. 60 kr. na leto. Naročnina se pošilja opravištvu „Ljubljanskega Zvona“ v „Narodni tiskarni“ v Ljubljani. — „Slovenski Pravniki“ bo tudi začel izdajati od novega leta 1881 dr. Moshé v Ljubljani enkrat na mesec za 4 gold. na celo leto.

Dopisi.

Iz celjske okolice. Zborovanja celjskega učiteljskega društva dne 2. t. m. vdeležilo se je bilo 27. družbenikov.

Začetek je bil ob 11. uri predpoldne.

Po prečitanju in odobrenju zadnjega zapisnika, predstavljen je bil navzočim g. Koceli, učitelj v št. Petru, kot nov ud.

Na to govoril je g. Bobisut zelo obširno o vzgoji starih Grkov, ter je obljubil, da bođe stvar še v bodoče nadaljeval. Končavši svoj verli govor žel je od navzočih splošne odobravanje in pohvalo, kar se mu je dokazalo tudi s tem, da so vsi navzoči vstali. G. Jarc razkladal je sklanjanje samostavnikov, kako se naj v šoli preučeva.

Ob 1. uri bilo je zborovanje končano.

—c.

Iz ptujskega okraja. (Nova šola.) V nedeljo 14. novembra podoldne odprla se je nova šola v Seli. Sela je vas v občini Trnovec fare št. Vidske niže Ptuja. Za to šolo se je eno staro kmečko poslopje prav lično in za svoj smoter jako ugodno prenapravilo sè svoto 3075 glđ, kar so plačale občine Trnovec in zgornja Pristava, ki bodo svoje otroke semkaj v šolo pošiljale.

Pri slovesnem otvorjenji so bili iz Ptuja navzoči gg. okrajni glavar Trautvetter, okrajni šolski nadzornik Ranner, ud okrajnega šolskega sveta dr. Ploj in mestni učitelj Robič. Št. Vidska duhovščina in učiteljstvo, občinski

zastopi in krajni šolski svet, šolska mladina sè svojim novim učiteljem in vaščani so te goste med pokanjem iz možnarjev sprejeli ter jih v okinčano šolsko sobo odvedli, kjer je velečastiti gospod župnik pater Klement Šalamun najprej poslopje blagoslovil in potem navzoče primerno ogovoril, povdarjaje veliko dobroto nove šole za šolsko občino Selsko, ki je od farne šole jako daleč oddaljena ter se zahvali konečno c. k. okrajnemu glavarju in drugim gostom, da so se svojo navzočnostjo slovesnost pomnožili. Ko je g. okrajni glavar odlok visokega deželnega šolskega sveta prijavil, s katerim se je otvorenje šole pripustilo, ogovoril je g. okrajni šolski nadzornik Ranner krajni šolski svet in občinski zastop. On omeni posla in požrtovalnosti, ki so jih imeli ti zastopi, predno je lepo in blago delo dovršeno bilo, ter jih zagotovi hvaležnosti sovremenikov in potomcev. Šolski mladini polaga na srce novo učilnico prav pridno obiskavati in se prav dobro učiti v svoj lastni hasek in v veselje svojih staršev in učiteljev, da bodo kot dobri udje v človeški družbi dorasli; starše pa opozori na dolžnosti, ki jih imajo kot prvi vzgojevalci proti otrokom, ter zakliče trikratni „Živio“ Veličanstvu, presvitlemu cesarju, dajalcu šolskih postav, čemur navzoči navdušeno pritrdijo. Potem je mestni učitelj Robič, kot predstojnik ptujskega učiteljskega društva, začetek te nove šole pozdravil. V svojem daljnem govoru razvije važnost učiteljevanja in složno delovanje med šolo in domom. Gospod dr. Ploj želi novi šoli naj boljši uspeh, da bi prihodnost neumarljivemu delovanju krajnega šolskega sveta obilo sadu prinesla. Koncem polaga okrajni šolski nadzornik šolskemu vodju Resinger-ju šolo in učečo se mladino na serce. Otroke je potem krajni šolsko svet pogostoval in razšlo se je mlado ljudstvo na svoje domovje. Gostje in udje raznih zastopov se pa zberejo k skupnemu obedu, pri katerem se je napivalo. Naj viši cesarski rodbini, Njihovi ekscelenci c. k. namestniku, okrajnemu glavarju, velečestitemu župniku i. t. d. Tako se je končal dan, o katerem se zamore reči, ta dan ni zgubljen. Želeti bi bilo, da bi tako požrtovalnost za šolo tudi druge občine ptujskega okraja v kratkem pokazale.

Od Voglajne. M l a d d o k t o r. Nič ni stalnega na svetu; vse se spreminja; menjujejo se časi in osebe. Marsikomu je še v spominu, kako se je včasih študiral. — Živo se še spominjam jakih, bradastih možakov gimnazijastov se sprehajajočih z bukvami pod ramo; no, izštudirali so vendar, če bi ravno kdo znal reči, da pozno. A zdaj je to vse drugače, od kar se tako naglo vozimo. — Človek se more res čuditi na ogromne napredke zdanjega časa. Misel šine iz glave v glavo, kakor električna iskra po drotu — za novo iznajdbo. Gledimo, kakšen napredek je v iznajdbi novih pušk in koliko imajo dela, preden za vsacega eno napravijo — v tem lepem, svobodnem času! Kako si možje belijo glave o iznajdbi vsakoverstnih, brzih strojev, ker vejo, da je toliko praznujočih rok za delo.

Kako butaro bukev mora dijak premlatiti, preden ga izpuste, a ne ustrašijo se tega. Videti jih je na stočine mladih izšolanih korenjakov. Zdaj je mladina res vsa drugačna! — Res, lep je ta napredek, a dostikrat pa tudi — grozen. V ta dokaz naj vam bo letošnji, r e s n i č e n dogodek: Bila je mati

sè sinkom, ki je ravno kar v šolo hoditi začel, sama doma. Prigodi se pač dostikrat, da si stariši, če jim otroci po volji ne delajo, pljuča varujejo, ter rajši za palico zgrabijo. Tako se je tudi z našim sinkom zgodilo. Da pa „jajce več kot puta ve“, tega se mati še ni prepričala. Sinček berzo skoči v kot, se grozeči materi rogovili, ter z zelo resnim obrazom žugaje pravi: „Mati, to ne, ne smete, je prepovedano tepsti!“ Čaj, ti bodem že pokazala! — Joj mati, ali ne veste postave, katera šibo strašno prepoveduje! — Materi pade šiba iz rok, ne vem, ali od jeze, ali pa res od strahu in nehote ji pride šola na misel, češ, to so ga v šoli naučili! Berzo se napravi in kajd k g. župniku vprašat. Gosp. župnik ji se ve, vse razloži, da je šiba le v šoli prepovedana, ter da jo bodo menda smeli stariši še tako dolgo rabiti, dokler dolgo Bog da, da po germih raste. Mati pa je šla potolažena domu, premišljeva, kdo je prav imel — ona ali sinek? Znabiti ji je rojila misel po glavi: iz tega še zna kak doktor postati, ker že zdaj tako dobro postavo spozna. — Če je to za „Smešničarja“, naj mati sodi! O, ljubi napredek, a kje smo še? Bode pač marsikteri učitelj mislil: dobro, ča se to v šoli zgodilo ni, ker avtoriteta, ta predragi biser je učitelju bolj potreben, kakor poln koš novošegne humanitete. Čudil sem se enkrat nekemu žendarmerijskemu dogodku. Neki kmet se je nepremišljeno izustil, da si žendarem menda ne upa v neko hišo, mu kot sumljivo napovedano, ustopiti. A lejte, radi te izjave, bil je kmet 4 dni zapert, bodeš pa drugo pot vedel avtoriteto podirati. In koliko bolj bi še bilo učitelju te potreba, ker ni oborožen od nog do glave kot prvi. Za tisti svitli meček uma, ki ga dostikrat še skriti mora, da mu ga kdo ne zlomi, je učitelj velikokrat v naj večih stiskah, dobro čuteč, da še za zdaj ne zadostuje. Kdo še ni izkusil, da otroci besedujejo učitelju, češ, bodo že oče ali mati prišli v šolo, vam bodo že pokazali! In če res pride robati kmet, jezična mati, se dostikrat ne slišijo ravno take besede, da bi avtoriteto učiteljevo pospeševale. A kaj to brezvestnim starišem mar, da so se le jeze znebili, ter da so učitelju pogum pokazali. Ni čuda, da se sliši od kmetov: učitelji so naši hlapci! Se ve, da ni v vsakem kraju tako hudo in to je še sreča za mladino. Da bi bil pa učitelj tega stanja zmirom sam kriv, ali da bi sam avtoriteto priboriti zamogel, se mora zanikati. Neki slavnoznan vladar je rad šole obiskoval. Ko enkrat tudi ustopi v šolo, vidi, da učitelj svoje sobne kapice ne potegne raz glave. Učitelj radi tega vprašan, odgovori: „Otroci moje šole še niti vedeti ne smejo, da je kdo višji na svetu kakor jaz.“ Pa to je bilo le tačas, a zdaj je drugače.

Novice in druge stvari.

(Verske vaje v šolah.) Minister za poduk in bogočastje je določil z ukazom od 8. novembra 1880, da ima biti na srednjih, meščanskih in ljudskih šolah, kakor tudi na učiteljskih tisti dan, ali po krajnih razmerah, tista dva pol dneva, kedar gredo učenci k spovedi in sv. obhajilu, šole prost.

(Učiteljske v Mariboru) šteje v I. razredu 27 Slovencev, 14 Nemcev, v II. razr. 21 Slovencev, 9 Nemcev, v III. razr. 23 Slovencev, 14 Nemcev,

v IV. razr. 26 Slovencev, 9 Nemcev. — V vadnici na tem učiteljski je v I. razr. 19 učencev, (poduč. g. Mikložič) v II. razr. 26 učencev (poduč. g. Koprivnik) v III. razr. 20 učencev (poduč. g. Kavkler).

(**Učiteljsiše v Gradci.**) Moško učiteljsiše šteje letos v I. razredu 50, v II. 52, III. in v IV. 48 kand.; žensko učiteljsiše pa v I. razr. 34, II. 40, III. 34 in v IV. 34 kand. Razun teh je v pripravljevalnem tečaju 52 učencev, v onem za kandidatnje detinskim vrtom pa 10.

(**Francoska zbornica**) je sprejela načert postave, ki določuje, da je elementarni ali prvotni poduk otrok zastoj ali brezplačen.

(**Staro cerkveno božično pesen**) je izdal z notami g. M. Lendovšek, vikar v Ptuj. Cena 2 kr. za iztis, a 100 iztisov se dobi za 1 gold. 50 kr.

(**Bolezen „difteritis“**) razsaja v Breškem okraji tako hudo, da so morali šolski poduk vstaviti. V kratkem je umerlo 17 otrok.

Spremembe pri učiteljstvu.

(Na sp. Štajarskem.) Stalno umeščeni so gg. Jos. Košutnik v zgornji Ponkvi, (okr. Celje) Fr. Slemenšek v Zdolah (okr. Brežice.) in Edv. Blenk v Zibiki (okr. Šmarje). G. Zdenko Šetina pride za podučitelja v Mahrenberg; g. Fr. Koceli, izpraš. uč. kand., v Št. Peter v savinjski dolini — začasno in g. Miha Guzej za podučitelja v Makole (okr. sl. Bistrica). G. Jos. Sivka za supl. v Kelbl (okr. Konjice). V pokoj gre g. Blaž Fistravec, uč. pri zgornji Št. Jungerti (okr. Maribor. Gospod Fr. Falk, učiteljsiše v Galiciji (okr. Celje) je umerl. — Na Kranjskem. G. I. Markelj iz realke v Ljubljani za supl. na učiteljsiše v Koper in g. Dav. Sinkovič, supl. na učiteljsiši v Kopru, za c. kr. učitelja na nemško šolo v Terst. — G. Tomaž Petrovec, spr. učit. kand., je začasno pomožen učitelj v Šent-Got-hardu pri Trojanah; gdč. Ana Costa, spr. učit. kand., začasno v Planini. Gdč.: Marija Vrus in Kristina Železnik na tretjo učit. službo v Semič. G. Jože Muren je pomožen učitelj v Dražičah pri Metliki in župnik g. Rajmund Kalan na Vrhu Črnomlji. Spraš. učit. kand. g. Wilhelm Gebauer, začasni učitelj pri sv. Trojici pri Tržišu poleg Mokronoga. G. Iereb iz Vodice v Tunjice pri Kamniku. G. France Kavčič je postal stalni nadučitelj na 2razrednej šoli v Dragatuči. Gdč. Franja Šetina, učiteljica pri sv. Križu poleg Turna. — V Velesovem je umeščen pomožni učitelj g. J. Likosar, in v Žabnice g. Jeglič, poprej v Škocijanu pri Turjaku. G. Štefan Francelj, učitelj v Št. Vidu na Ipavskem v Studeno; g. Kete pa je na svoji službi v Zagorji (na Pivki) postal definitiven.

Vabilo.

Šolska vodstva po Slovenskem se vsled sklepa deželne učiteljske konference štajerske uljudno vabijo na sodelovanje pri izdelovanju podrobnih učnih načertov na podlagi novih čitank, ter naj pošljejo svoje izdelke do novega leta podpredsedniku odbora, gosp. nadučitelju J. Bobisut-u v Celje.

Odbor.